

ce identitete za ranjeno množično samospoštovanje in nabuhle moralne imperitive za obvladovanje »nemoralnih posameznikov«, ki se vzpenjajo nad družbo. Če pri tem še upoštevamo, da so vse »nove demokracije« hočeš-nočeš morale, veliko bolj vseobsežno kot zahodne, reformirati svoje šolske sisteme, je jasno, da se je prav šolsko polje odprlo hudim političnim spopadom. Področje državljske vzgoje pa je tisto, ki v novih razmerah vendarle veljavnih političnih svoboščin in svobode govora, priklicuje na dan politične in tudi druge (npr. cerkev) zagovornike »moralne odredbe«. Skupni imenoalec tovrstnih družbenih subjektov je sklicevanje na paradigme vrednot iz časov pred uvedbo socializma, kar seveda vključuje verske tradicije, ruralne ideale in patriarhalnost, kar se v političnem kontekstu navadno spaja z ideologijo nacionalizma.

Če je torej aktualna razprava o državljski vzgoji – recimo v Evropi – na zahodni strani osrediščena z vprašanji posredovanja liberalno-demokratskih vrednot, pa je v kontekstu novih demokracij na delu spor o pomenu same demokracije. Čeprav je gotovo, da se tudi v razprave na Zahodu vmešavajo zagovorniki tradicionalizma in prepoznavnega moralizma, pa gre vendarle predvsem za diskusijo o registriranih splošno sprejemljivih vrednot. Zato se v nadaljevanju razprava tudi lahko bolj usmeri k problematiki, ki v večji meri zadeva vprašanja same zmožnosti šole, da v demokraciji funkcionira demokratično. Postavitev dialoških pozicij v »novih demokracijah« se od navedenih razlikuje tako, da zagovorniki vzgojnih konceptov hkrati s svojo projekcijo državljske vzgoje ponujajo tudi lastno definicijo demokracije, ki izključuje druge tovrstne definicije. V tem dialogu se nadalje jasno kaže prav konfliktni učinek *thimičnega* aspekta na ozadju socialistične preteklosti: v dialoških pozicijah se kažejo *razmerja nepripoznavanja med nasprotniki*. Tako v Sloveniji zagovorniki katoliškega koncepta vzgoje, ki ga prikazujejo kot stvar kulturne tradicije naroda, kot edinega pristopa z jasno duhovno komponento ipd., vse druge nekatoliške pristope reducirajo na skupni imenoalec »komunizma«. Tu gre za specifično artikulacijo dokaj splošnega pojava v nekdanjih socialističnih državah, kjer v velikem delu spektra dialoga o državljski vzgoji v šoli naletimo na stališča o nujnosti »spremembe človeka«, ki da ga je socializem skazil. V takšnem diskurzu torej lahko v otipljivi obliki razpoznamo strukturne zakonitosti, četudi nemara ne bi hoteli verjeti v njihov obstoj. V diskurzivni formi namreč vidimo enake koncepte in formule, kot so bile tiste, ki so jih izoblikovali nekdanji socialistični ideologi in apologeti, ki so prav tako vseskozi »spreminjali človeka«. Po padcu komunizma se je spremenil samo ideološki predznak. Ta »vzgojni pri-